

**Zelfreflectie lijkt
invloed te hebben
op revisie**

Leren van toetsen

Self-assessment met rubrics om het reviseren door studenten te stimuleren

■ Martine N. Hasselman

Drs. M.N. (Martine) Hasselman is hoofddocent en onderwijskundige bij Saxion Hogeschool, Enschede. Email: m.n.hasselman@saxion.nl

■ Olga Firssova

Dr. O. (Olga) Firssova is universitair docent en onderwijskundige bij de Open Universiteit (Welten-instituut)

■ Martine Baars

Dr. M. (Martine) Baars is universitair docent bij de Erasmus Universiteit (Erasmus School of Social and Behavioural Sciences)

■ Kim Dirkx

Dr. K. J. H. (Kim) Dirkx is universitair docent en onderwijskundige bij de Open Universiteit (Welten-instituut)

Zelfbeoordelingen in combinatie met rubrics kunnen studenten in het hoger onderwijs ondersteunen bij het reviseren en verbeteren van hun teksten. Revisie is een onderbelichte deelvaardigheid van academisch schrijven binnen het hoger onderwijs, terwijl het juist van belang is om studenten te ondersteunen bij het ontwikkelen van revisievaardigheden. Dit artikel richt zich op de karakteristieken van revisies die studenten uitvoeren naar aanleiding van een zelfbeoordeling aan de hand van een rubric.

Inleiding

Academisch schrijven is een cruciale en complexe vaardigheid (Duijnhouwer, 2010) die veel aandacht krijgt in het hoger onderwijs, vanwege het belang voor deze competentie voor iemands verdere carrière. Studenten moeten leren om leesbare teksten te produceren, zonder taalfouten en met een goede argumentatie, die qua toon en stijl passen binnen de professionele context. Revisie is een substantiële deelvaardigheid van dit academische schrijven. Revisie is een complex besluitvormingsproces dat bestaat uit het afwisselend kritisch herlezen en evalueren en het herstructureren en herformuleren van tekst. Ondanks dat revisie een essentieel onderdeel van het academische schrijfproces is, is

revisie een relatief onderbelicht aspect van academisch schrijven. Het ontwikkelen van revisievaardigheid van studenten zou echter een onderscheidende factor kunnen zijn om het academisch schrijven te faciliteren. Vooral beginnende academische schrijvers, zoals studenten in het hoger onderwijs, hebben moeite met revisie. Ze zijn niet bekend met manieren waarop ze kunnen reviseren. Daarnaast weten studenten vaak niet hoe ze hun eigen revisievaardigheden kunnen evalueren en verbeteren. Er is kennis nodig over het aanleren van revisievaardigheid en effectieve manieren om studenten in het hoger onderwijs te kunnen ondersteunen in dit leerproces. Om revisie empirisch te onderzoeken is in 2018 een exploratief afstudeeronderzoek uit-

gevoerd in een samenwerking tussen de Open Universiteit en de Erasmus Universiteit, onder 28 eerstejaars studenten Sociale Wetenschappen die schrijfonderwijs volgden gedurende vier maanden. Het onderzoek was gericht op de analyse van de frequentie en karakteristieken van revisies die studenten uitvoerden in hun geschreven teksten nadat zij een zelfbeoordeling (self-assessment) uitvoerden met een rubric (Hasselman, 2018). Daarnaast richtte het onderzoek zich op de invloed die deze revisies hadden op de kwaliteit van de teksten. Systematische tekstanalyses van alle revisies zijn uitgevoerd volgens de kwalitatieve data-analyse methode van Geisler (2016). Dit artikel beoogt professionals in het hoger onderwijs te informeren over de uitkomsten van dit onderzoek en het belang van het ondersteunen van studenten in het hoger onderwijs bij het ontwikkelen van revisievaardigheden. Uit het onderzoek kwam naar voren dat het uitvoeren van formatieve zelfbeoordelingen met rubrics, studenten in het hoger onderwijs ondersteunt bij het reviseren en verbeteren van hun teksten.

Self-assessment

Een zelfbeoordeling houdt in dat de eigen taakuitvoering wordt beoordeeld op basis van een kritische zelfreflectie en vergeleken met relevante standaarden (Sargeant et al., 2011). Zelfbeoordeling wordt door veel onderzoekers beschouwd als een belangrijk proces van zelfregulatie van het leren en tevens een voorwaarde voor het goed kunnen schrijven (Hayes, 2012).

Zelfreflectie

Zelfreflectie vindt plaats op basis van innerlijke processen zoals motivatie en metacognitie en zorgt voor zelfregulatie in de zin van het monitoren en bijstellen van het leerproces (Bjork, Dunlosky, & Kornell, 2013). Zelfreflectie lijkt invloed te hebben op revisie en leert studenten om kritisch te kijken naar de manier waarop ze geleerd hebben en het resultaat dat ze daarmee bereikt hebben, zoals de kwaliteit

van hun geschreven teksten. Dat vinden studenten lastig. Beginnende schrijvers, zoals studenten, hebben moeite met het uitvoeren van diepgaande evaluaties van hun tekst of met het omzetten van de evaluatiebevindingen in verbeteringen van de tekstkwaliteit. Echter, de kwaliteit van geschreven producten blijkt juist te verbeteren als studenten reflecteren op hun schrijfactiviteiten (Escorcia, Passerault, Ros, & Pylouster, 2017).

Rubrics

De effecten van zelfbeoordelingen (self-assessments) worden ondersteund door hierbij gebruik te maken van een rubric (Reddy & Andrade, 2010). Een rubric is een instrument dat als externe standaard kan dienen om kwalitatieve verschillen tussen studentprestaties te identificeren en te evalueren (Jönnsen & Panadero, 2017). Zij bestaat uit een set van criteria die als prestatie-indicatoren zijn beschreven op verschillende prestatieniveaus (bijvoorbeeld variërend van onvoldoende tot uitstekend). Door de helderheid van de criteria en de beeldvorming van de kwalitatieve aspecten kunnen rubrics sturend zijn voor studenten en ze ondersteunen om zichzelf te beoordelen gedurende het schrijfproces (Panadero & Jönnsen, 2013). Juist daarmee hebben studenten erg veel moeite. Eerder onderzoek laat zien dat studenten door formatief gebruik van rubrics beter in staat zijn om te reflecteren op hun leerproces en dat hun geloof in eigen kunnen (self-efficacy) verbetert (Panadero & Jönnsen, 2013). Studenten kunnen hun eigen leerproces en de progressie die ze maken goed volgen door het gebruik van rubrics.

Voor het exploratieve onderzoek waar dit artikel over bericht, is een analytische rubric ontwikkeld om academische schrijfvaardigheid te beoordelen. De reden daarvoor is dat er geen geschikte rubric was voor het doel en de gestelde eisen binnen de context van het universitaire schrijfonderwijs waarin het onderzoek plaatsvond (Dirkx, Baars & Hasselman, in preparation). Deze rubric is met een tweeledig doel ontwikkeld voor het vier maan-

den durende eerstejaars schrijfonderwijs. Enerzijds diende de rubric om de studenten sociale wetenschappen te ondersteunen in hun leerproces en anderzijds om de begeleidende docentassessoren te ondersteunen bij het beoordelen van de schrijfproducten. De analytische rubric diende dan ook voor zowel formatieve als summatieve doelstellingen en werd meerdere keren tijdens het leerproces gebruikt, alsmede voor de eindbeoordeling. Het gebruik van dezelfde rubric voor het leren én het beoordelen verbetert de kwalitatieve aspecten van dit instrument, zoals transparantie, betrouwbaarheid en acceptatie door studenten. De wijze van ontwikkelen van de rubric en het beoordelen van de kwaliteit ervan is beschreven door Dirkx, Baars en Hasselman (in preparation). De rubric werd door de studenten positief gewaardeerd en de kwaliteit was beoordeeld met voldoende tot goed met behulp van de rubric beoordelingssystematiek van Van Strien en Joosten-Brinke (2016).

Onderzoeksmethode

Het onderzoek was gericht op de karakteristieken van de revisies die studenten uitvoerden terwijl ze de eerste versies van hun schrijfopdrachten verbeterden en de relatie van deze revisies met de kwaliteit van hun teksten. Het onderzoek is uitgevoerd in het schrijfonderwijs van een universitaire bacheloropleiding onder 28 eerstejaars studenten. Voordat ze verschillende versies van hun schrijfproducten inleverden op vier momenten, voerden studenten een zelfbeoordeling uit met een rubric. Om te onderzoeken of deze de revisies faciliteren, beantwoordde de interventiegroep daarnaast zelfreflectievragen, zoals: "Wil je zaken verbeteren? Zo ja welke onderdelen wil je verbeteren?". De revisies die daarop volgden werden kwalitatief geanalyseerd volgens de tekstanalyse methode van Geisler (2016). Daarbij wordt een codeerschema gebruikt om met segmenteren en systematisch coderen patronen te detecteren. De bedoeling daarvan was om een

Studenten kunnen hun eigen leerproces en progressie die ze maken goed volgen door gebruik van rubrics

diepgaand inzicht te verkrijgen in de veranderingen die studenten daadwerkelijk aanbrengen in hun teksten op alinea- en zinsniveau tijdens revisie. Daarnaast werd het effect van de revisies op de kwaliteit van de geschreven tekst, gemeten met een analytische rubric, en de impact van zelfreflectievragen op de revisies en de tekstkwaliteit onderzocht.

Resultaten

De resultaten van het exploratieve onderzoek (Hasselman, 2018) laten zien dat alle studenten veelvuldig revisies uitvoerden na de zelfbeoordelingen met rubrics. Deze revisies werden uitgevoerd op zowel zinsniveau als alinea-niveau, maar het aantal, het niveau en het type van de revisies varieerde echter sterk tussen studenten. Op zinsniveau voerden studenten gemiddeld 79 revisies per tekst

uit. De veranderingen (revisies) die studenten aanbrachten op zinsniveau in de tekst van de schrijfpodracht naar aanleiding van een zelfbeoordeling met een rubric zijn te karakteriseren als verwijderingen, aanvullingen of aanpassingen van de tekst.

Tekstaanvullingen kwamen veruit het meeste voor (52.48%), gevolgd door aanpassen van tekst (33.83%) en het verwijderen van tekst (13.69%). De voornaamste veranderingen die deze revisies teweegbrachten waren het corrigeren van tekstinhoud en taalfouten.

De revisies die op alinea-niveau werden uitgevoerd bleken de volgende zes karakteristieken te hebben, in volgorde van frequentie: aanpassen van de argumentatie, aanpassen van het taalgebruik, specificeren van de probleemstelling en concepten, aanpassen van de tekststructuur, aanpassen van de tekstcorrectheid of het integreren en concluderen.

De meest door studenten in hun teksten uitgevoerde revisie was het aanpassen van de argumentatie tijdens de revisiefase, namelijk in 32,8% van de revisies. Dat deden studenten op een vijftal verschillende manieren. Een eerste manier waarop sommige studenten de argumentatie veranderden was dat ze de opbouw aanpassen van de argumenten die leidde naar een antwoord op de centrale vraag. Een tweede manier was dat studenten in de revisie aandacht besteedden aan het geven van meer nuancering aan het onderwerp. Een derde manier was revisie gericht op bondigheid en redundantie, gericht op het schrappen van overbodige informatie die te veel zou afleiden van de kernargumentatie. Een vierde manier was dat tekstaanpassingen werden uitgevoerd die invloed hadden op de mate van overtuigen in de tekst. Een vijfde manier was dat de argumentatie nader werd onderbouwd door kritische selectie van bronnen.

De revisies die 28 studenten in het onderzoek zelfstandig uitvoerden, leidden ook tot significante verbetering van de tekstkwaliteit van de geschreven teksten. De studenten in de interventiegroep scoorden op meetmoment T4 significant hoger (Mdn=3.00), dan op T3

(Mdn=2.00), $T=1378$, $p=.000$, $r=.69$. Ook de studenten in de controlegroep scoorden op meetmoment T4 significant hoger (Mdn=3.00) dan op T3 (Mdn=1.00), $T=1871$, $p=.000$, $r=.64$. Dit is berekend met een Wilcoxon signed rank test.

Tot slot

Het lijkt van belang om revisie binnen het hoger onderwijs meer specifieke aandacht te geven. Studenten zou inzicht gegeven kunnen worden in aspecten van tekstkwaliteit. Het heeft ook zin om studenten te faciliteren in het bewust willen ontwikkelen, monitoren en verbeteren van hun eigen revisievaardigheid, ook in het kader van een leven lang leren. Het lijkt waardevol als professionals in het hoger onderwijs aandacht besteden aan de wijze waarop studenten tijdens dit leerproces het beste kunnen worden ondersteund. Een zelfbeoordeling aan de hand van een rubric lijkt studenten in het hoger onderwijs te ondersteunen in het uitvoeren van revisies en bij te dragen aan een betere kwaliteit van hun teksten. Het kan dus waardevol zijn om een rubric te gebruiken. Daarnaast zal nader onderzoek meer inzicht kunnen bieden in revisiestrategieën en de ontwikkeling van expertise hierin en de wijze van ondersteuning van studenten in dit leerproces. ■

Literatuurlijst

- Bjork, R. A., Dunlosky, J., & Kornell, N. (2013). Self-regulated learning: Beliefs, techniques, and illusions. In S. T. Fiske (Ed.), *Annual review of psychology* (pp. 417-445). Palo Alto: Annual Reviews.
- Dirx, K.J.H., Baars, M., & Hasselman, M.N. (in preparation). A rubric for instruction and assessment of first year academic writing skills, *Assessing Writing*. ASW_2019_52.
- Duijnhouwer, H. (2010). Feedback effects on students' writing motivation, progress, and performance. *Doctoral dissertation*, Utrecht University. Retrieved from <https://dspace.library.uu.nl/hand->

le/1874/43968

- Escorcia, D., Passerault, J. M., Ros, C., & Pylouster, J. (2017). Profiling writers: Analysis of writing dynamics among college students. *Metacognition and Learning*, 12(2), 233-273. doi:10.1007/s11409-016-9166-6
- Geisler, C. (2016). Current and emerging methods in rhetorical analysis of texts – Closing: Toward an integrated approach. *Journal of Writing Research*, 7(3), 511-526. doi:10.17239/jowr-2016.07.03.09
- Hasselman, M.N. (2018). *Revisie als instrument voor verbetering van tekstkwaliteit. Een exploratieve studie naar de karakteristieken van revisies en de invloed van revisies op de tekstkwaliteit van schrijfoopdrachten bij studenten in het hoger onderwijs*. Afstudeeropdracht. Enschede: Open Universiteit.
- Hayes, J. R. (2012). Modeling and remodeling writing. *Written Communication*, 29(3) 369–388. doi:10.1177/0741088312451260
- Jönnsen, A., & Panadero, E. (2017). The use and design of rubrics to support assessment for learning. In D. Carless, S. M. Bridges, C. K. Y. Chan, & R. Glofcheski (Eds.), *Scaling up Assessment for Learning in Higher Education* (pp. 99-111). Singapore: Springer Singapore.
- Panadero, E. & Jönnsen, A. (2013). The use of scoring rubrics for formative assessment purposes revisited: A review. *Educational research review*, 9, 129-144. doi:10.1016/j.edurev.2013.01.002
- Reddy, Y., & Andrade, H. (2010). A review of rubric use in higher education. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 35, 435- 448. doi:10.1080/02602930902862859
- Sargeant, J., Eva, K. W., Armson, H., Chesluk, B., Dornan, T., Holmboe, E., ..., Van der Vleuten, C. P. M. (2011). Features of assessment learners use to make informed self-assessments of clinical performance. *Medical Education*, 45(6), 636-647. doi:10.1111/j.1365-2923.2010.03888.x
- Van Strien, J.L.H., & Joosten-ten Brinke, D. (2016). Het beoordelen van de kwaliteit van rubrics. *Examens*, 9(1), 33-37

Oproep

Werp eens een blik op de Toetskaart van Nederland

Enkele jaren geleden nam de redactie van EXAMENS het initiatief voor de 'Toetskaart van Nederland', een overzicht van veel op toetsgebied, dat door aanbieders zelf wordt ingevuld. Een blik op de toetskaart laat zien dat ook veel te vinden is. Biedt u iets aan op toetsgebied, plaats het op de toetskaart. Het gebruik is eenvoudig. Nieuwsgierig naar wat de Toetskaart al aan informatie biedt? Zie <http://e-xamens.nl/nl/toetskaart-van-nederland/>